

evincere vel ad poenam carceris unius anni in fundo turris nobis extradere debebit atque hinc constitutioni nostrae et decreto universi homines tam nostri quam subditorum nostrorum spiritualium et saecularium subiacebunt nec quisquam exemptus esse debebit. Proinde vobis locorum capitaneis ac proconsulibus et consulibus civitatum et oppidorum severe praecipimus, ut hanc nostram constitutionem ac edictum, ubique in omnibus locis publicis, ad quod homines frequenter convenire solent, denuntiari et proclamari faciatis, ne aliquis ignorantiam praetendens aliquid contra eandem constitutionem nostram committat et poenas suprascriptas incurrat. Vos vero capitanei in pervestigandis et custodiendis locis omnibus ac itineribus, ne quis eandem prohibitionem nostram transgrediatur, curam et diligentiam omnem adhibeatis et quoscumque offenderitis vel deprehenderitis in minima quaque re contra hanc prohibitionem nostram excessisse illius res et ipsummet^c capiat, et usque ad instructionem et documentum nostrum detineatis sub poenis contra capitaneos et officiales negligentes statutis et pro gratia nostra aliter non facturi. Datum in conventionem generali Piotrkouensi feria quinta ante dominicam Invocavit, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo octavo [7 III 1538], regni vero nostri anno trigesimo secundo. Ad mandatum Sacrae Maiestatis Regiae proprium.

VII. LITTERAE UNIVERSALES REGIAE SUPER RECEPTIONE ET EVALUATIONE MONETAE POLONICAE ET LITHUANICAE

Sigismundus etc. Universis et singulis principibus tam spiritualibus quam saecularibus, reverendissimis ac reverendis in Christo patribus dominis archiepiscopis, episcopis necnon magnificis, generosis, nobiles et famatis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenentariis civitatum et oppidorum nostrorum ac quorumcumque subditorum nostrorum proconsulibus, consulibus, communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris cuiuscumque ordinis, gradus et conditionis existentes, ad quos praesentes litterae nostrae pervenerint et infra edictum nostrum perlatum fuerit, sincere fidelibus et grate nobis dilectis, gratiam nostram regiam. Sincere fideles et grate nobis dilecti. Cum proxime superioribus annis in Magni Ducatu nostro Litwaniae ageremus, magne fuerunt difficultates et dissensiones inter subditos et aulicos nostros Regni Poloniae et similiter subditos Magni Ducatus Litwaniae idque occasione receptionis monetae Polonicae. Nos vero obviam euntes huiusmodi difficultatibus et dissensionibus volentesque in hoc commoditati utriusque domini subditorum prospicere de consensu et voluntate consiliariorum Magni Ducatus Litwaniae utramque monetam probari gradatim iussimus et comperimus, quod quattuor grossis Litwanici constarent grossos Polonicos quinque. Atque ideo tum e vestigio consentientibus, ut diximus. Consiliariis illius Magni Ducatus iussimus utramque monetam per Magnum Ducatum praedictum passim recipiendum videlicet quinque grossos Polonicos pro quattuor grossis Litwanicis, pro octo grossis Litwanicis decem Polonicos et sic in infinitum numerum. Ea tamen conditione id facere nobis tunc temporis licuit ut vicissim in Regno Poloniae moneta Litwanica pro Polonica sub ea aestimatione et valore reciperetur, grossi videlicet quattuor Litwanicae pro quinque Polonicis. Quod quidem posteaquam in eo conventu coram universo senatu et nuntiis terrarum exposuimus et declaravimus, placuit universo conventui idque de eiusdem conventus consensu et voluntate sancibus atque etiam edicimus, ut pariter moneta Litwanicalis in universo regno nostro prorsus reciperetur, hoc est quattuor grossis Litwanici numerentur pro quinque Polonicis et ita usque ad summam quantumvis ingentem vel exiguam servari et teneri debeat. Quo circa vobis locorum capitaneis ac illorum vicecapitaneis committimus praesentibus et mandamus quatinus hoc edictum nostrum per loca, civitates et oppida ac apud parochiales ecclesias diebus festis ac fororum atque nundinum per publicas proclamationes ad scientiam et notitiam universorum denuntiari. Exemplaque seu copias huius edicti nostri ad valvas ecclesiarum et portas praetoriorum affigi faciatis, ne fortassis quispiam praetendat de hoc edicto nostro se ignorantiam habere. Aliter igitur facere non debeatis sub poenis contra negligentes capitaneos statutis et pro gratia nostra. Datum Piotrkouie in conventionem generali feria quinta ante dominicam Invocavit,

^c ipsumet MK2.

anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo octavo [7 III 1538], regni nostri trigesimo secundo. Ad mandatum Sacrae Maiestatis Regiae proprium.

VIII. CONSTITUTIO PARTICULARIS DE INTRODUCTIONE FORMULAM PROCESSUS IUDICIARII IN TERRIS CUIAVIAE

Sigismundus, Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviaeque etc. dominus et heres. Significamus tenore praesentium, quibus expedit universis, quia cum magnificus et generosi Ianusius de Lathalycze, palatinus Iunivladislaviensis, Erasmus de Krethkow, castellanus Brzestensis ac nuntii terrestres terrarum Cuiaviae ad conventionem generalem Piotrcoviensem missi, suis totiusque nobilitatis praefatarum terrarum nominibus nobis sufficienter declarunt, quia in conventionem proxime praeterita Radzieyoviensi palatini, castellani, dignitarii, officiales terrestres, totaque nobilitas in ipso conventu congregata, unanimi voto et voluntate processus iudicii Minoris Poloniae penes statuta tempore felicitis nostri regiminis condita, prout ipsa Formula est impressa et in se tuisque punctis continetur, apellatione duntaxat excepta, susceperunt, nobisque praefati consiliarii una cum nuntiis terrestribus terrarum Cuiaviae supplicaverunt, quatinus in ipsis terminis eandem Formulam processus iudicii admitteremus et approbaremus. Quorum supplicationibus annuentes eisdem subditis nostris omnium ordinum nobilitatis iuri communi terrestri subiectis dictam Formulam processus iudicii admisimus et consensimus, admittimusque et concedimus praesentibus ipsam decernentes robur perpetuae firmitatis obtinere, volumusque at mandamus omnibus et singulis dignitariis, praefectis, iudicibus, subiudicibus et aliis officialibus nostris terrestribus et castrensibus, generaliterque omnibus subditis nostris terrarum Cuiaviae, ut in omnibus iudiciis dictam Formulam processus iudicii firmiter observetis et observari faciatis. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum praesentibus est subimpressum. Datum in conventionem generali Piotrkoviensi. Sabbatho ante dominicam Invocavit anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo octavo [9 III 1538]. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

IX. EDICTUM NE POLONI^a b-VADANT E REGNO^b AD MILITIAM EXTERNAM

Sigismundus^c rex Poloniae. Magnifice^d, sincere nobis dilecte. Credimus tuae serenitati abunde constare opus esse nobis hoc anno non parva manu militum mercenariorum et proinde serenitati tuae mandamus, ut in omnibus oppidis, villis circa ecclesias parochiales diebus festis atque fora^e publicae ac diligenter proclamari faciat, ne quisquam subditorum nostrorum militaris ordinis aut bello aptis tam pedites quam equites de regno nostro excedere et aliorum obsequiis militaribus se addicere debeat, quin subditi nostri capitaneatus serenitati tuae nobis militare volentes equos et arma in promptu habeant. Nos enim non post multos dies curabimus militem scribere et in eum pecuniam distribuere. Si quis autem contra hoc edictum nostrum ire voluerit indignationem nostram, ut desertor reipublicae noverit se incursum et aliter facere non debet, sub poenis contra negligentes capitaneos statutis et pro gratia nostra. Datum in conventionem generali Piotrkoviensi^f, feria quinta ante dominicam Invocavit [7 III], anno Domini 1538, regni nostri ^ganno trigesimo secundo. Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium^g.

^a milites Poloni B. Kórn. ^{b-b} eant B. Kórn. ^c Sigismundus primus B. Kórn. ^d Capitaneis praefectarum magnifice B. Kórn. ^e fori B. Kórn. ^f Piotrkoviensi B. Kórn. ^{g-g} XXXII° B. Kórn.